

به نام خدا

ارزیابی تاثیرات اقتصادی، اجتماعی-
فرهنگی و زیست محیطی اقامتگاه‌های
بومگردی استان کرمان

فهرست

- روند اجرایی پروژه
- الگوهای ارزیابی
- آسیب شناسی و راهکارها در ابعاد:
 - اقتصادی
 - اجتماعی-فرهنگی
 - زیست محیطی

روند اجرایی پروژه

مطالعات کتابخانه ای

مطالعات میدانی و جمع آوری داده های
کمی و کیفی

جمع بندی، تحلیل و نگارش
گزارش نهایی

هماهنگی با ریاست کمیسیون گردشگری (۵ جلسه)

مدت اجرا: ۳ ماه

مدت زمان اجرا بخش میدانی: ۱۳۴ نفر-ساعت

مدت زمان اجرا مطالعات کتابخانه ای/تحلیل و نگارش:
۵۲۵ نفر-ساعت

همکاران پروژه:

دکتر محمدهادی همایون (استاد تمام مطالعات فرهنگ و

ارتباطات)

ادریس راموز (دانشجوی دکترا جامعه شناسی فرهنگی)

مهدی دعایی (دانشجوی دکترا مطالعات سیاستگذاری)

مطالعات میدانی

• مشاهده مشارکتی

حضور در مناطق :

شفیع آباد، راین، ماهان، شهداد، دلفارد، درب بهشت، هنزا، دشتخاک، شهربابک، میمند، کرمان، خیر، ریگان، بم

مصاحبه ها:

تعداد افراد	گروه مورد مراجعه
۳۲	متصدیان اقامتگاه‌های بوم‌گردی
۵	مدیران سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری
۲۵	جامعه محلی
۱۱	راهنمایان تور (لیدرها)
۲	مدیر آموزش‌گاه‌ها حوزه گردشگری
۹	سایر فعالان خصوصی حوزه گردشگری
۱۰۲	مجموع

الگوی ارزیابی

- مدل ونکلی و بین سازمانی اتا

(الگویی عام و میان رده: تحلیل داده های در سطح خرد)

مدل «شاخص های توسعه پایدار مقاصد گردشگری» سازمان

جهانی گردشگری (UNWTO)

(الگوی اختصاصی و کلان رده: طبقه بندی و تحلیل گزاره های میانی)

ابعاد محیط زیستی	ابعاد اجتماعی-فرهنگی	ابعاد اقتصادی
<p>بهره وری منابع:</p> <p>به حداقل رساندن استفاده از منابع کمیاب و تجدید ناپذیر در روند توسعه ظرفیت‌های مرتبط با گردشگری</p>	<p>رضایت کامل گردشگری (بازدید کننده)</p> <p>فراهم آوردن تجربه‌ای ایمن و رضایت‌بخش برای گردشگران و نیز در دسترس بودن تمامی موارد بدون تبعیض جنسیتی، نژادی و ...</p>	<p>قابلیت تداوم و سود دهی اقتصادی</p> <p>کسب اطمینان از قابلیت سوددهی و رقابت‌پذیری در بازار گردشگری و نیز توانمندی در کسب سود در بلند مدت</p>
<p>حفظ محیط زیست بکر:</p> <p>اهداف: به حداقل رساندن آلودگی هوا، آب و زمین و زباله‌های باقی‌مانده از سوی ارائه‌دهندگان خدمات گردشگری و نیز گردشگران و بازدیدکنندگان</p>	<p>مدیریت و کنترل محلی:</p> <p>توانمندسازی جوامع محلی در تعامل با سایر ذی‌نفعان با محوریت برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری‌ها پیرامون مدیریت و آینده توسعه گردشگری منطقه</p>	<p>رونق اقتصادی محلی</p> <p>به حداکثر رساندن رونق اقتصادی مناطق هدف گردشگری شامل میزان هزینه‌کرد گردشگران در منطقه و شناخت دلایل نوسانات این هزینه‌کرد</p>
<p>مدیریت و حفاظت فیزیکی</p> <p>(محوریت نهادهای اجرایی):</p> <p>حفاظت و ارتقاء کیفیت مناظر طبیعی و جلوگیری از تخریب فیزیکی با محوریت فعالیت‌های نهادهای اجرایی</p>	<p>رفاه اجتماعی:</p> <p>حفظ و تقویت زندگی جوامع محلی در مناطق بومی در مواردی شامل ساختارهای اجتماعی، دسترسی به منابع، امکانات مورد نیاز برای زندگی و فاصله گرفتن از هر نوع بحران اجتماعی-فرهنگی</p>	<p>افزایش اشتغال:</p> <p>ارتقاء کمی و کیفی مشاغل محلی مبتنی بر گردشگری، مانند سطح درآمد، شرایط خدمات و دسترسی همگانی بدون رانت و تبعیض</p>
<p>افزایش اعتماد به نهادهای نظارتی(با محوریت پایگاه‌های جهانی)</p> <p>ارتقا اعتماد به نهادهای نظارتی خصوصاً پایگاه‌های جهانی بمنظور افزایش میزان حمایت و همکاری جامعه محلی در فرایند نظارتی ایشان</p>	<p>غناى فرهنگى:</p> <p>احترام به میراث تاریخی و فرهنگی بومی، سنت‌ها و آداب و رسوم تمایزبخش و هویت آفرین</p>	<p>توزیع عادلانه منافع مالی و اجتماعی:</p> <p>توزیع گسترده مزایای اقتصادی گردشگری شامل بهبود فرصت‌ها، درآمدها و خدمات در دسترس برای طبقات فقیر و دهک‌های کم‌درآمد جامعه محلی</p>

آسیب شناسی و راهکارها در بعد:

• اقتصادی

- آسیب شناسی
- راهکارها

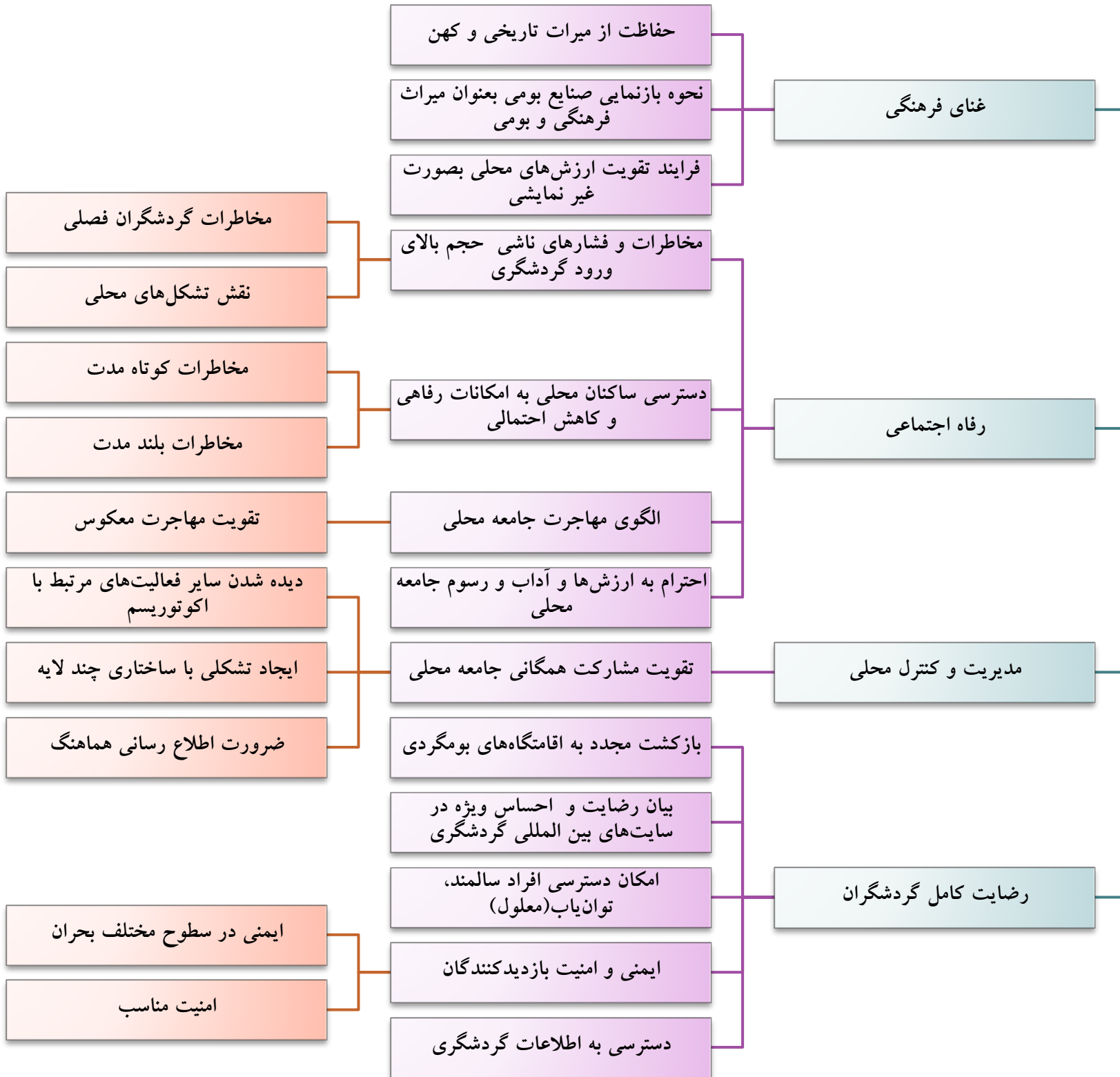
• اجتماعی – فرهنگی

- آسیب شناسی
- راهکارها

• زیست محیطی

- آسیب شناسی
- راهکارها

ابعاد اجتماعی-فرهنگی

ابعاد اجتماعی-فرهنگی

رضایت کامل گردشگران

- ارائه چک لیستی و آموزش نحوه تحلیل آن به متصدیان واحدهای اقامتی بومگردی به منظور نظرسنجی از بازدیدکنندگان و گردشگران ایرانی و غیرایرانی
- فعال نمودن ابزارهای اطلاع رسان مختلف متکی بر زبان‌های مختلف بین‌المللی جهت آگاهی بخشی تفصیلی به گردشگران داخلی و خارجی
- برندینگ تخصصی برای معین شدن سطح انتظارات گردشگران مانند مشخص نمودن اماکن مهربان با افراد توان‌یاب، معلول و سالخورده و اطلاع‌رسانی آن
- تدوین دقیق سطوح و کیفیت دسترس‌هنجارمند و صحیح منابع طبیعی و اطلاع‌رسانی گسترده
- طراحی و آموزش و هماهنگی جهت انجام اقدامات اضطراری در حوادث و مخاطرات طبیعی و غیر طبیعی با همکاری هلال احمر و ستاد مدیریت بحران استان
- ارائه اطلاعاتی جامع مانند شماره تلفن و ... از مراکزی مشخص جهت اطلاع وضعیت سلامت گردشگران مختلف داخلی و خارجی به تفکیک ملیت گردشگران
- تقویت خدمات امنیتی خصوصاً در عرصه انتظامی

مدیریت و کنترل محلی

- طراحی و ایجاد یک فرآیند برنامه‌ریزی مشارکتی از طریق ساماندهی سازوکاری نظیر یک انجمن
- بهره‌گیری از تجارب انجمن‌های و تشکل‌های مردم‌نهاد فعال در این زمینه مانند کنسرسیوم جهانی قُرُق‌های بومی (ICCA Consortium)
- رسمیت بخشیدن به سایر حوزه‌های فعالیت مرتبط با اکوتوریسم در جامعه محلی به منظور افزایش نفع عمومی
- ایجاد فضای گفتگویی و عمومی با طراحی سازوکار مشخص و متناوب گزارش دهی از تصمیمات و نتایج مربوط به توسعه پایدار گردشگری
- آگاهی بخشی و ایجاد دوره‌های آموزش در زمینه ارتقاء فعالیت‌های مشارکتی خصوصاً بر طبق الگوهای تسهیل‌گری
- محوریت یافتن شور‌ها و دهیاری‌های محلی به منظور مدیریت فشار گردشگری فصلی در جامعه میزبان و کنترل آسیب‌ها و مخاطرات احتمالی

رفاه اجتماعی

- طراحی اقداماتی نظام‌مند در جهت مدیریت حمل و نقل (مانند کنترل ترافیک، حمل و نقل عمومی، مسیرها همگرا با طبیعت، دوچرخه سواری و پیاده روی)
- اولویت یافتن جامعه محلی در زمینه بهره‌برداری از اراضی منابع طبیعی بمنظور جلوگیری از افزایش قیمت کاذب، احتکار اراضی و تعارضات
- ارائه اطلاعات تفصیلی به گردشگران در زمینه‌های محوری جامعه محلی
- لزوم طراحی فرآیندی جهت تامین مالی بمنظور مرمت و حفاظت این بناها (در روند قابل بهره‌برداری و یا ایجاد کاربری جدید سنتی و بومی)

غناي فرهنگی

- عبور از تمرکز صرف به توسعه اقامتگاه‌های بوگردی (که منجر به عوارضی نظیر نمایشی شدن این فضاها می‌شود.)
- تعیین قوانین مشخص در حفاظت عرصه‌های طبیعی و سطح بندی مناطق حفاظت شده
- تقویت الگوی تعیین رویدادهای فرهنگی (مانند آیین‌های اختصاصی شادی، عزا، دینی، ملی، اسطوره‌ای و ...) ترغیب جامعه محلی در پاسداشت آنها

ابعاد اقتصادی

ابعاد اقتصادی

قابلیت تداوم و سود دهی اقتصادی

طراحی و سامان‌دهی استراتژی مدون توسعه پایدار گردشگری و بوم‌گردی

برندیک در ابعاد مختلف و محوریت یافتن آن

ارائه راهکارهای عملیاتی بهینه در فرایند بازاریابی

ایجاد انجمن و تعاونی در جهت ارائه اجرای الگوهای بازاریابی و مشارکت دو/چند جانبه

اجرای برنامه‌های لازم برای تقویت زیرساخت‌های حمل و نقل عمومی مرتبط با نقاط هدف اکوتوریسم

اطلاع رسانی چندزبانه/همه جانبه افراد آموزش دیده، خصوصیات مسیر و...

تهجیز راه‌های مواصلاتی در زمینه اکوتوریسم

تعیین کارگروهی مشترک از بخش خصوصی و دولتی به منظور تنظیم شرایط فعالیت هر یک از انجمن‌های صنفی فعال در بازار گردشگری

برنامه‌های حمایت از کسب و کار جامعه محلی (آموزش، تسهیلات و ...)

رونق اقتصاد محلی

طراحی و استفاده از شناسه معرفی اختصاصی کالاهای بومی بمنظور هدایت و ترغیب گردشگران ملی و بین‌المللی در استفاده از آن

گنجاندن دوره‌های آموزشی در زمینه تولید و پرورش مواد غذایی اورگانیک و ایجاد زنجیره تولید

تعیین و ارائه انواع الگوهای حمایتی و تسهیلاتی

ایجاد شبکه اقتصادی- ارتباطی محلی اشتغال در زمینه اکوتوریسم با محوریت بخش‌های مختلف در قالب انجمن محلی

در دسترس بودن خدمات آموزش مهارت افزایی در مناطق محلی خصوصاً با محوریت نهادهای خیریه و سمن‌ها

افزایش اشتغال و مهارت‌های مرتبط

عدم ایجاد انحصار در آموزش‌های ارائه شده به واحدها و فعالان بوم‌گردی خصوصاً روستایی توسط شرکت‌های آموزشی طرف قرارداد

طبقه بندی دوره‌های آموزشی مبتنی با مدت زمان و میزان تجربه فعالان در زمینه اقامتگاه‌های بوم‌گردی و متناسب به نیاز گروه‌ها

ایجاد سازوکار مشخصی برای ارزیابی دقیق دوره‌های آموزشی و تعیین میزان رضایت مخاطبان، موفقیت دوره، نیازهای آموزشی

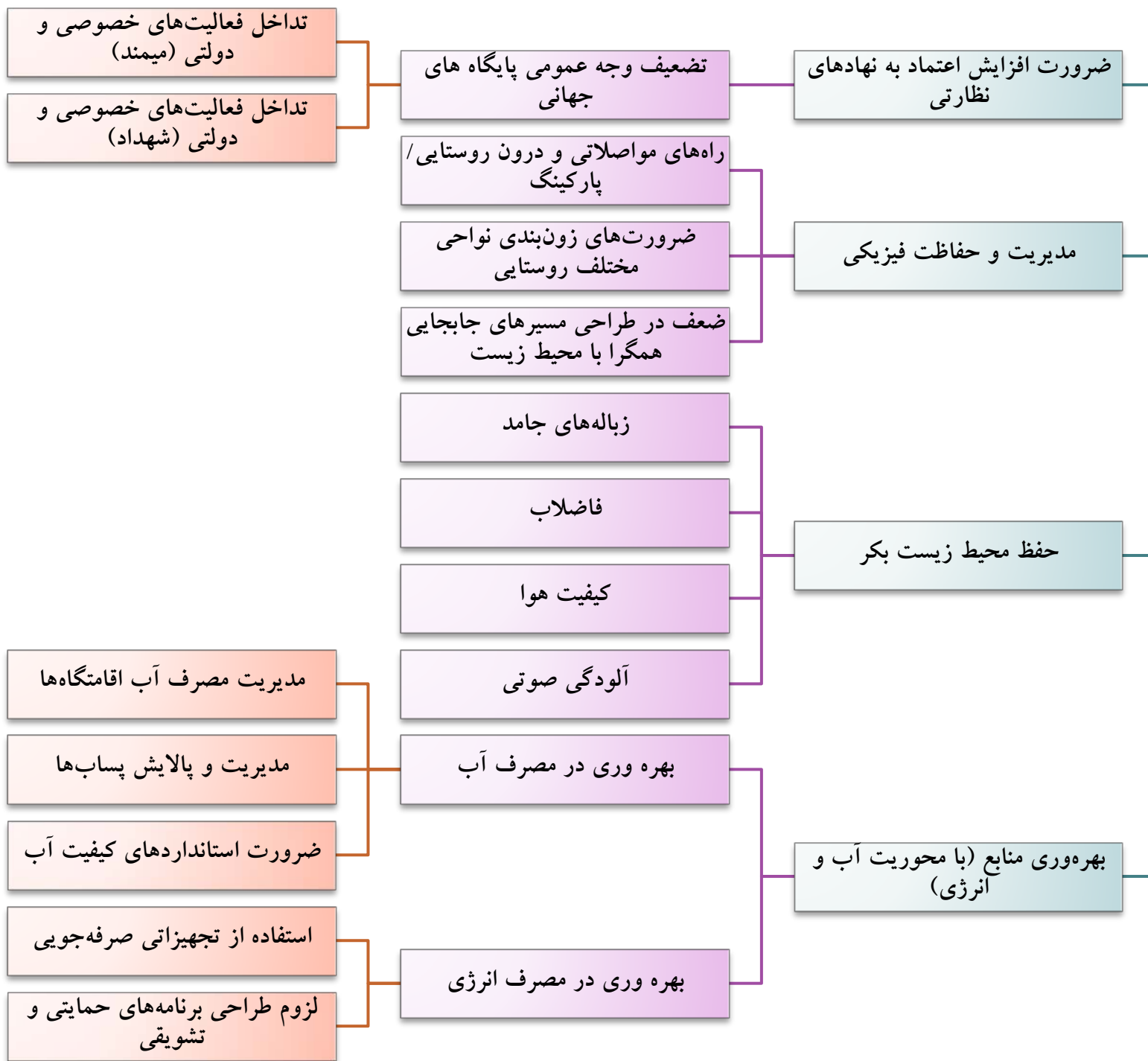
آموزش مقررات و حقوق کارکنان و کارگران محلی در عرصه گردشگری و اکوتوریسم و روش‌های دسترسی ایشان به نهادهای نظارتی

اجرای طرح هم‌اندیشی با کمیته امداد خمینی، سازمان بهزیستی، موسسات خیریه فعال در سطح استان به منظور طراحی و اجرای برنامه‌های حمایتی عمومی بمنظور افزایش ظرفیت مشارکت تمامی ذی‌نفعان

توزیع عادلانه منافع مادی و اجتماعی

تعیین و حمایت از بنگاه‌ها و فعالان اکوتوریسم و گردشگری که برنامه‌های حمایتی ویژه‌ای در پشتیبانی از زنان، جوانان و نوجوانان، افراد کم‌توان و دهک‌های کم‌درآمد جامعه محلی دارند

ابعاد محیط زیستی

ابعاد محیط زیستی

بهره‌وری منابع (با محوریت آب و انرژی)

مشارکت با توانیر و شرکت‌های توزیع برق شمال و جنوب استان کرمان به منظور ایجاد الگوهایی مشارکت در روند تولید برق و فروش به شبکه خصوصا با استفاده از پنل‌های خورشیدی

ارائه الگوی ایده‌آل در زمینه توسعه واحدهای خدمات گردشگری و بوم‌گردی طراحی شده بر مبنای سیستم‌های منطبق با نیازهای محیط زیست و مصرف بهینه آب و انرژی (رفع دو دغدغه هزینه و هارمونی معماری)

طراحی و پیشنهاد برنامه‌های آموزشی و نیز مشوق‌های حمایتی برای استفاده از تکنیک‌های مدیریت آب و انرژی در دو سطح کوتاه مدت و بلند مدت (با توجه به هزینه مورد نیاز)

تقویت برندینگ حامیان آب و انرژی و ارائه تسهیلات حمایتی

استفاده از تجارب و برنامه‌های اجرایی بین المللی در زمینه زباله‌های جامد مانند «انجمن بین‌المللی نظافت عمومی و زباله‌های جامد» و نیز همکاری با مراکزی مانند «پژوهشکده آینده پژوهی در سلامت» دانشگاه علوم پزشکی کرمان

هماهنگی با سازمان‌های مربوط جهت سنجش دوره‌ای باکتری «کلی فرم» «Coliform bacteria» به منظور سنجش میزان آلودگی آب‌های جاری

افزایش ظرفیت جمع‌آوری زباله با همکاری دهیارها و شوراهای اسلامی شهر و روستا

برنامه ریزی و تقویت زیرساخت‌ها و تاسیسات بازیافت

ارائه تسهیلات به تشکل‌های محلی (شامل چند اقامتگاه بوم‌گردی) به منظور ایجاد سیستم مشترک بازیافت زباله

طراحی ضوابط اجباری مدیریت پسماند از طریق تفکیک زباله

طراحی ضوابط اجباری در رابطه با میزان آلودگی صوتی

حفظ محیط زیست بکر

ابعاد محیط زیستی

مدیریت و حفاظت فیزیکی

زون‌بندی مناطق روستایی و حریم پیرامونی آن به منظور تفکیک پهنه‌های حفاظتی از محدوده‌های بهره‌برداری و ایجاد ضوابط مجزا جهت الگو مالکیت اراضی، نوع معماری بنا، میزان مشرف بودن بنا نسبت به ابنیه تاریخی و سایت‌های گردشگری و موارد از این دست.

در نظر گرفتن جمعیت گردشگران و مهاجران فصلی روستاها و نیز افزایش میزان تردد وسایل نقلیه عمومی مانند اتوبوس و ون در تجهیز و توسعه راه‌های مواصلاتی (خصوصاً ارتقاء کیفیت و نیز افزایش عرض و شانه‌های خاکی جاده) به منظور کاهش آسیب‌های جاده‌ای و ترافیک

طراحی و ایجاد مسیرهای همگرا با محیط زیست بویژه مسیرها پیاده روی و دوچرخه سواری) در روستاهای دارای ابنیه تاریخی و سایت/فضای طبیعت‌گردی (شامل طراحی سناریو پیشنهادی به گردشگران، اجرا و پیاده سازی مسیر، ایستگاه‌های توقف دارای آب و امکانات بهداشتی و ...)

مدیریت ترافیک ناشی از گردشگری فصلی خصوصاً در مناطق سردسیر و بیلاقی (شامل طراحی مسیرهای فرعی برای ممانعت از ایستادن عبور و مرور، ایجاد فضاهای پارکینگ عمومی برای گردشگران به منظور عدم ورود خودرو به فضای محلی و ایجاد الگویی برای تامین مالی دهیاری‌ها در جهت ایجاد گروه‌های راهنمای محلی)

گونه شناسی و تیپ‌بندی معماری سنتی روستاهای استان کرمان با توجه به بیش از هشت سبک معماری مختلف و عبور از الگویی همسان (مانند کاهگل و گچ)

میانیت از بناهای عام‌المنفعه تاریخی روستایی مانند کاروانسراها، قنات‌ها، آب‌انبارها، آسیاب‌ها و کاربردی ساختن آن در دو حیطة موزه‌ای و بازارچه‌های مشاغل سنتی روستایی

توجه و لحاظ نمودن طراحی مسیرهای داخلی طبق همگرایی با نیازهای افراد کم‌توان جسمی مانند سالمندان، معلولان و ... به منظور ایجاد فرصت برندیگ و معرفی روستا به‌عنوان دوستدار و همگرا با این گروه از گردشگران.

توجه ویژه مدیران منطقه‌ای پایگاه‌های جهانی به ایجاد فضای همگرا میان خود و جامعه محلی بویژه اقامتگاه‌های بوم‌گردی

توجه جدی به پاسخگویی در رابطه با سوء تفاهم‌ها و سوء برداشت‌های جامعه محلی در قبال ایشان

عدم برخورد دوگانه با اعضای جوامع محلی

ضرورت افزایش اعتماد به نهادهای نظارتی

بهره‌گیری از مدیران منطقه‌ای بدون منافع مالی در منطقه و مدیریت تبعات ناشی از فعالیت توأمان مدیران این پایگاه‌ها در جایگاه نظارتی و نیز خصوصی.